

Krajina - priestor bez hraníc

Richard T. T. Forman, Michel Godron: **Krajinná ekológia (Landscape Ecology)**. John Wiley and Sons Inc., 1986. Vydalo nakladateľstvo Academia v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia Českej republiky, Praha, 1993, 584 s.

„Každý z nás žije v krajine. Väčšinu svojich potrieb naplňame z rozmanitosti tejto krajiny. Skúmame a odpočívame v jej ekosystémoch. Prírodné sily krajiny nás naplňujú úctou a my sa staráme o jej estetiku. Meníme ju, ničíme a niekedy i skrášujeme...“

Tieto myšlienky nájdeme na prvej stránke knihy Krajinná ekológia, ktorú nám v preklade sprístupnil kolektív pracovníkov prevažne z Ústavu krajinskej ekológie z Českých Budějovic.

Autormi knihy sú dvaja významní predstavitelia krajinskej ekológie R. T. T. Forman a M. Godron, ktorí hneď v úvode priznávajú, že ju napísali v prvom rade pre študentov, ale myslím, že na svoje si prídu aj pracovníci z oblasti prírodných vied so záujmom o životné prostredie, ale aj mnoho iných špecialistov. Autori nás postupne oboznamujú s predmetom výskumu - krajinou a tým, čo ju tvorí, až sa dostávame k zložitejším termínom, ako je krajinná matica, jej heterogénnosť, úloha človeka vo vývoji krajiny, až po modelovanie a obhospodarovanie krajiny.

V úvodnej časti sa termín krajina vysvetľuje z viacerých hľadísk i z pohľadu viacerých autorov. Rozoberá sa vzťah geografia-ekológia, ako aj ostatných príbuzných vied. Autori objasňujú i ďalšie ekologické pojmy, charakteristiku fyzikálneho a vodného prostredia, ktoré v našich prácach označujeme ako abiotické podmienky krajiny alebo fyzicko-geografické podmienky (klíma, geologický podklad, pôda, voda), ďalej vysvetľujú termíny populácia a spoločenstvo (biotické podklady krajiny), čo je biomasa, regulácia veľkosti populácie, druhové zloženie, sukcesia a i. Je to veľké množstvo informácií v učebnicovom prehľade.

Druhá časť publikácie je venovaná zložitejším pojmom, autori vysvetľujú napr., že krajinné prvky - plošky (patch) sú nelineárne plochy povrchu odlišujúce sa vzhľadom od svojho okolia. Krajinné matrice (matrix) charakterizujú ako najrozsiahlejšie a najprepojenejšie krajinné zložky, ktoré hrajú dominantnú úlohu v krajinných procesoch a koridory (corridor) ako úzke prvky krajiny, ktoré sa na oboch stranách líšia od matrice. Matrice spolu s ploškami a koridorami, prvkami, ktoré sú medzi sebou rôzne skom-

binované a do určitej miery od seba závislé, tvoria celkovú krajinnú štruktúru.

Tretia, najrozsiahlejšia časť knihy, sa zaoberá dynamickými zmenami krajiny. Autori zabiehajú do skúmania vplyvu podnebia na tvary zemského povrchu, utvárania pôdy a pod., až po vznik životných foriem. Hlavným činiteľom na premene krajiny bol človek, pričom jeho mnohostranný účinok ani nemožno v úplnosti zachytiť. Možno skúmať gradient krajinných zmien, ktorý začína prírodnou, obhospodávanou, obrábanou, prímestskou a končí mestskou krajinou. Pri ich utváraní zohráva dôležitú úlohu tok hmoty a energie medzi krajinnými zložkami.

Posledná kapitola sa zaoberá otázkami heterogénnosti, krajinskej typológie, plánovaním a hospodárením v hlavných typoch krajiny (prírodnej, krajine s lesným hospodárstvom, poľnohospodárskej a urbanizova-

nej krajine). Pri starostlivosti o všetky jej typy je dôležitý výskum krajinných zložiek, tok medzi nimi a ich zmeny v čase.

V závere knihy je stručný výkladový slovníček najdôležitejších pojmov, ktorý obsahuje názvy v češtine aj v angličtine, čím prekladatelia urobili čitateľom veľmi dobrú službu. Citovaná literatúra obsahuje viac ako 1100 položiek. Nebýva síce zvykom, aby sa podrobnejšie rozoberala táto časť knihy, ale myslím si, že stojí za zmienku fakt, že zoznam citovanej literatúry obsahuje aj 6 slovenských a 3 české práce z oblasti krajinskej ekológie.

Čo ma na celej knihe najviac zaujalo? Lahkosť a vtipnosť štýlu, prístupnosť k odbornej problematike, voľnosť myšlienkového nazerania, poetickosť v uvádzaní kapitol a napokon svetovosť v riešení problémov, čo vyjadrili autori slovami: *„snažili sme sa použiť príklady z celého sveta a dúfame, že ďalšie práce a bibliografie v tomto odbore prekročia hranice národov a jazykov rovnako, ako krajina...“*

Tatiana Hrnčiarová

EKO PANORÁMA

Časopis EKOPANORÁMA (predtým Poznaj a chráň) vstúpil do šestnásteho ročníka. Jeho stránky sa snažia poskytovať dostatočný priestor všetkým mimovládny ochranným organizáciám, ale pre objektivitu informácií, pochopiteľne, i orgánom štátnej správy všetkých stupňov, všetkým ústavom a inštitúciám, ale aj jednotlivcom, ktorí sa zaoberajú otázkami životného prostredia, prírody a zdravia ľudí i zvierat.

Ochrannárske hnutie, environmentálna filozofia a výchova sa vzhľadom na hektickú dobu a celkové zmeny

v našej spoločnosti po r. 1989 dostávajú na okraj záujmov spoločnosti. Zámerom redakcie EKOPANORÁMY je preto pomôcť dosiahnuť, aby sa v našej krajine intenzívne hovorilo, vychovávalo a najmä konalo v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia, aby sa uchránili hodnoty, ktoré v konečnom dôsledku pozitívne pôsobia na zdravotný stav populácie a sú súčasťou všeobecne platných etických a humánnych princípov ľudstva.

EKOPANORÁMA chce byť skutočnou „panorámou“ názorov (aj značne

odlišných), dobrým informačným zdrojom pre všetkých, ktorí sa o túto problematiku zaujímajú a populárnejšie ladenými článkami (tým sa líši od časopisov SAV) podnietiť občanov k environmentálnemu cíteniu, ale aj k pochopeniu reality. Naša krajina zatiaľ nemôže obrovskými investíciami urýchlene vylepšovať stav nášho životného prostredia. Chceme uverejňovať rovnako práce vedcov a iných expertov (štýlom prispôsobené širšej - i neodbornej - verejnosti), ako aj názory laickej verejnosti, no chceme dať priestor aj novým environmentálnym právnym normám a iným dokumentom, aby sa k nim či-

tatelia mohli vyjadriť.

Želajme si navzájom: „**Ak sa nahneváme, nebudme zlí, ale 'zeleň'**”...

Mesačník EKOPANORÁMA (ročné predplatné 60 Sk, poštovné 36 Sk) si možno objednať na adrese vydavateľa:

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny
E K O P A N O R Á M A
Gorkého 6
811 01 Bratislava

GEOGRAFIA

Časopis pre základné, stredné a vysoké školy

Geografia je prvý odborný-metodický časopis pre základné, stredné a vysoké školy, ale aj pre ďalších zúčastnených o geografickú problematiku zo Slovenska i zo sveta. Prináša odborné a metodické články, informácie o súčasných zmenách vo svete, materiály o životnom prostredí, rôzne geografické zaujímavosti, články o významných osobnostiach slovenskej geografie a kartografie a na pobavenie i geografické krížovky a hádanky.

V tomto roku vstúpil časopis Geografia už do druhého ročníka. Vychádza štvrtročne, má formát A 4 a rozsah

24 strán. Jeden výtlačok stojí 15 Sk, ročné predplatné je 60 Sk. Vydáva ho Geo-servis Bratislava s podporou Ministerstva školstva a vedy SR.

V novom ročníku pripravila redakcia časopisu rozšírenú obsahovú koncepciu. Zahŕňa aj materiály z príbuzných odborov, ktoré majú vzťah ku geografickej problematike, vrátane ekológie. S touto tematikou súvisia viaceré články, explicitne je obsiahnutá v osobitnom bloku s názvom Environmentálna výchova. V rámci neho už vyšiel materiál o výchove v agende svetovej konferencie OSN o životnom prostre-

dí a rozvoji v Rio de Janeiro, ako aj o náučných chodníkoch a cestách na Slovensku. Pripravujú sa ďalšie bloky, zamerané na začlenenie environmentálnej problematiky do geografického učiva, na národné parky sveta a pod. Redakcia časopisu Geografia uvíta ďalšie príspevky alebo námety na ich tematické zameranie.

Časopis Geografia si možno objednať na adrese:

Geo-servis
Čiližská 36
821 07 Bratislava